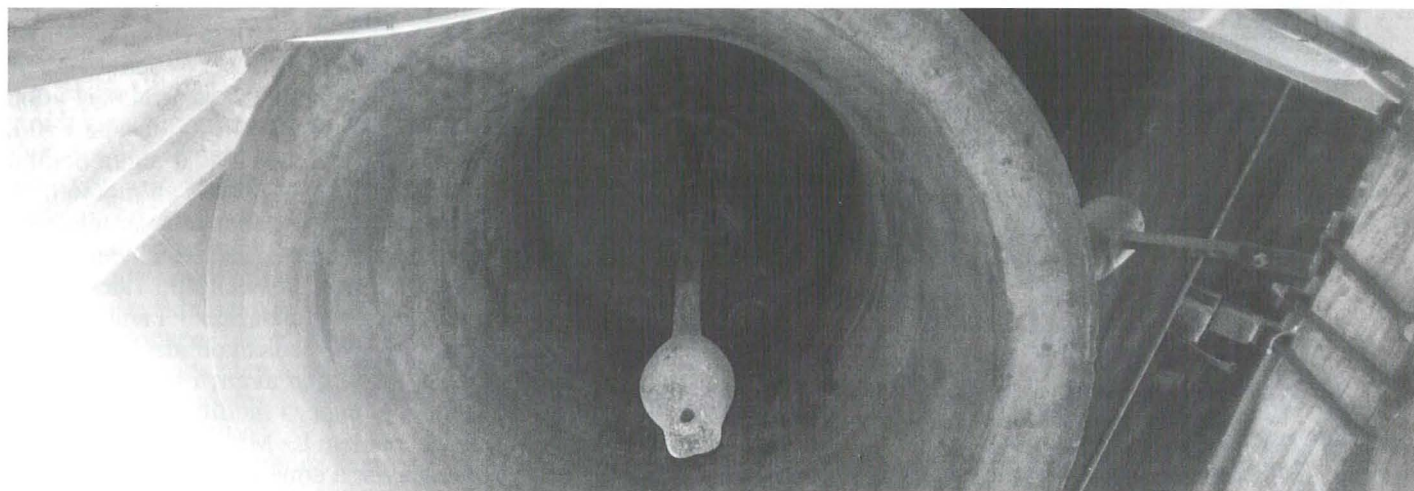

UNA QÜESTIÓ SOROLLOSA

Per Verónica Marsá González
Universitat Jaume I

Els escrits de Juan Balbas, del *cuerpo de facultativos de Archivero-Bibliotecario-Anticuarios, individuo de la Real Academia de la Historia y de la de Bellas Artes de San Fernando, Cronista de Castellón*, etc. deuen ser coneguts. El que aquí es conta es part d'un dels quinze articles que, d'aquest autor, guanyaren el concurs dels Jocs Florals *Lo Rat-Penat*, "*ilustre y distinguida sociedad de amadores de las glorias valencianas*", de 1883. En la publicació del premi, un any més tard per la desapareguda impremta i llibreria de *José Armengot*, afegí Balbas quatre articles més. El seu entusiasme pels estudis històrics el portà a investigar aquelles curiositats històriques que de la nostra ciutat es trobaren en l'Arxiu Municipal; tot i que molts dels documents estaven en avançat deteriorament, les dades comten amb un infinit valor; pensem sempre que parlem de la tasca d'un cronista, algú que replega i opina.

gaudia d'aquest edifici sense despeses econòmiques per la seua part.

I com les coses tranquil·les, en segons què àmbits, no solen durar, l'església començà un seguit de plets que duraren anys sencers, per aconseguir que el domini d'aquesta Torre no pertanyere exclusivament a una corporació civil.

Com diu Balbas, el foc l'obri el vicari José Breva, tractant de convèncer amb l'argument de l'incòmode i inoportú que resultava demanar permís per a realitzar els tocs en cada una de les freqüents festes dels llauradors, en Sant Miquel; per a les dels estudiants, en Sant Nicolau; per a les dels mariners, per Sant Pere i un llarg etc.

Pel que respecta a la defensa dels jurats, membres pertanyents a la corporació civil, es defenen i denegen la petició de l'església, al·legant que ni té ni tindrà domini sobre les campanes i que deu limitar-se, com així s'acordà a els *tochs ordinaris tocant al cult diví, com son, misses conventuals, aniversaris y altres hores canòniques*.

Molt va durar la polèmica i, com és freqüent, la irritació entre ambdós bàndols va arribar a l'instant de necessitar la intervenció d'autoritats influents de Castelló, València i fins i tot Madrid. Sembla que va funcionar aquesta intervenció, doncs el 1773, jurat i clergat arriben a alguns acords, encara que no exactament de domini: quan s'anuncie el soterrament d'un membre del jurat o altre oficial de Castelló, les campanes es tocaran igual que quan anuncien el soterrament d'un membre del clergat, "*salvo el toque de al espirar que se reserva solo para éstos*". No hi ha pau que molt dure.

El 1775 comença de nou la gresca quan la vesprada de l'11 de novembre visita la vila el bisbe d'Oriola. El senyor vicari "*olvida*" demanar permís a l'Ajuntament i fa voltejar les campanes a l'entrada del prelat, atacant així les

Comencem doncs ubicant-nos en els inicis del segle XVII.

Estic segura que tant aleshores com ara, tots coneixem i ens agrada mostrar a qui ve de fora, la grandiosa torre que serveix de campanar i que es troba a uns quants metres de l'Església Major, en la anomenada Plaça Vella de la ciutat de Castelló de la Plana. Tant les campanes com la torre, inaugurada el 1604, foren construïdes a expenses de la vila. La campana de les hores s'anomenà Tàfol i pesa, sent la major, 2156 quilos i té 155 cm de diàmetre.

La segona campana en instal·lar-se, el 1789, fou la Maria amb un pes de 881 quilos i 115 cm de diàmetre.

Des d'aleshores, fou l'Ajuntament l'encarregat de la cura i manteniment de les campanes, de nomenar en funcions a un campaner i de fer ús d'elles, llevat quan a l'església li calia fer llurs tocs ordinaris. Diguem doncs, que l'església

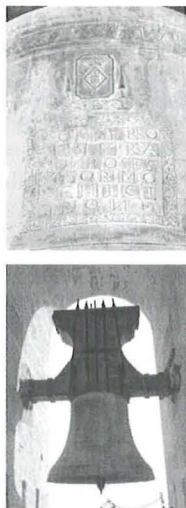
 HISTÒRIA

prerrogatives de la vila. La norma de no usar la campana sense permís de l'Ajuntament havia estat establerta anys abans pel capítol corregidor i governador polític militar D. Nicolás del Río, el Degà D. Vicente Rocafort, els regidors perpetus D. Vicente Viñes de Ports i el doctor D. Raimundo Figuerola. Quan es van demanar explicacions al campaner, doncs saltar-se la reglamentació estipulada per l'Ajuntament es penava amb 200 lliures i presó, aquest es va defensar al·legant "*que a él á quien tenia que obedecer era al Ayuntamiento; pero que arriba había seis clérigos cogidos á las campanas dispuestos á tocarlas á viva fuerza*". Les notícies de l'escàndol van córrer com la pólvora i la Plaça Vella es va omplir de curiosos. En la Sala Capitular de l'Ajuntament, Mossèn Cristóbal Ximenez, el Governador i els senyors de l'Ajuntament, es van manifestar en expressions que més val no reproduir. Prenent cartes en l'assumpte, el Governador, va manar diversos encàrrecs, amb una partida de vuit homes i un cap, als clergues tancats en el campanar, avisant-los que si feien cas omís de l'ordre d'abandonar les campanes es veuria obligat a enviar a les forces del regiment de la cavalleria de l'Infant.

El procés va ocórrer d'aquesta forma, com bé podem llegir amb detall en els arxius de Castelló. Mentre un dels membres de la partida de vuit homes i un cap pujava per les escales de la Torre, el sotavicari Ximenez, a crits i exaltat, els imposava excomunió major. Fent cas omís a tal imposició, l'emissari va arribar a la seva destinació trobant als sis clergues *en chupa* ignorant les ordres del Governador. Va baixar l'emissari i va informar al cap del succeït. La decisió del cap va ser ordenar l'ascens dels soldats amb l'ordre que es fes cadascun amb una campana. Després d'unes quantes pujades i baixades, quedant en la Torre els sis clergues i el doctor D. Juan Albiol, va arribar l'hora que realment l'església havia de fer ús de les campanes per a reservar al Santíssim; aprofitant que els clergues ja estaven allí, es van oferir aquests a tocar. Tement el testimoni, ja que aquest no entenia de tocs, que li enganessin els clergues amb un toc diferent de campanes, va fer pujar el campaner, qui va tocar a reserva i va aconseguir així que els sis clergues baixaren de la Torre.

Esta treva poc anava a durar, la guerra continuava. El 1779, el vicari perpetu, Gerónimo Arnau es presentà davant la cúria de Tortosa "*pretendiendo que el nombramiento de campanero era de su competencia*". La diòcesi de Tortosa fa pública la seva decisió de donar suport al vicari i sol·licita a l'Ajuntament de Castelló la seua conformitat. Negant l'autoritat i reconeixement d'un jutge eclesiàstic, l'Ajuntament es negà a acceptar aquesta condició. La resposta de l'església fou la de negar-se a pagar la seua part corresponent del sou del campaner i la de l'Ajuntament, la de tancar les portes del campanar per a ús de l'església.

Recorre el vicari perpetu a altres estaments, en concret al Capità General de València Excm. Sr. Marquès de Croix; aquesta vegada es tracta d'estaments no clericals tractant així

que l'Ajuntament reconegue a aquesta autoritat i siguen ateses les seves peticions. El Capità General tremola davant la idea que no es rese per les ànimes del purgatori si no s'avisava d'això amb les campanes o que es descobreix o guardi el Santíssim Sacrament sense ser anunciat. Per això prega a l'Ajuntament que deixi expedita la porta de la Torre perquè l'església pugue tocar les campanes i, a canvi d'això, l'església correrà amb el cost de tocar-les. L'Ajuntament obeeix l'ordenat però escriu al Capità General una queixa molt enèrgica contra el clergat i contra la seva pretensió que es queden obertes les portes de la Torre, de ser l'església l'encarregada de nomenar al campaner, usar el campanar i adjacents, a més de pretendre que les claus de la Torre passen a les mans del vicari. Li recorden també que l'acord d'usar entre ambdós el campanar ja estava estipulat des de feia molts anys i que aquest acord havia costat dues contencions molt renyides entre clergat i membres de l'Ajuntament i altres autoritats.

I així, continuaren les pugnes entre tots dos fins que el 1869 l'Ajuntament estableix unes tarifes pels tocs de particulars. Balbas ens aporta una taula de tarifes del pressupost de 1883-1884:

<i>Toque ó señal general para la administración de los Sacramentos</i>	2,50 ptas
<i>Idem medio pontifical, id. id</i>	1,25
<i>Idem pobre, id. id</i>	0,25
<i>Toque ó señal de entierro general</i>	20
<i>Idem medio pontifical, id. id</i>	5
<i>Idem pobre</i>	1
<i>Toque anunciando aniversario sin distincion</i>	5
<i>Toque para fiesta de calle, novenarios y demás funciones que se verifiquen á petición de personas o clases determinadas</i>	5

Avui, el Campanar de la Vila, és de propietat municipal i les campanes situades en el temple que el remata, també.

Finalitze am les mateixes paraules que Balbas utilitza en el final dels seus comentaris:

"Estas son las principales noticias, que acerca de este enojoso asunto, hemos encontrado en el Archivo Municipal; conque basta ya de campaneo, que nuestros lectores estarán hartos de tanto ruido".

Amb la Col·laboració de:

UNIVERSITAT
JAUME I